

basisbegrippen van Ivan Boszormenyi–Nagy een toepassing in de thuislozenzorg

in het vorig nummer van Alert lieten we u al kennismaken met de "contextuele therapie" van Nagy en met de toepassing ervan in het kader van een Welzijnswerk. We beloofden u toen een vervolgverhaal over de praktijk van de thuislozenzorg. Ook nu weer bestaat dit uit een inspirerende mix van boeiende theorie en verduidelijkende voorbeelden. We hebben er begrip voor dat het niet meevalt de contextuele therapie van Ivan Boszormenyi–Nagy kort en bondig uit de doeken te brengen zonder tekort te doen aan de rijkdom en subtiliteit ervan. Daarom is er een aanvullende poging om aan de hand van enkele basisbegrippen de essentie van dit hulpverleningsmodel uit te leggen. Daarop volgt een toetsing aan de hand van een voorbeeld: een chronisch thuisloze blijft een "zorgenkind". Het verhaal over bed–bad–brood–zorg als sleutel tot een geduldig opbouw van vertrouwen.

DE BEGRIPPEN OP EEN RIJTJE ...

Existentiële context met vier dimensies. Iemand's existentiële context kan je omschrijven als de relaties binnen zijn grootfamilie van oorsprong (d.i. ouders, kinderen en familie) en later aangekomen belangrijke relaties, zoals een huwelijk. Deze existentiële relaties zijn volgens Nagy essentieel voor ons mens–zijn. Nagy vindt het belangrijk telkens ten minste drie generaties en hun dynamische verbondenheid in ogenschouw te nemen. Nagy onderscheidt vier dimensies in die existentiële context:

- 1 De dimensie van de feiten: ziekte en gezondheid, sociaal–economische situatie, maatschappelijke omstandigheden, ...;
- 2 De dimensie van de psychologie: de ontwikkelingspsychologische fasen van een kind, verdriet, geluk, ...;
- 3 De dimensie van de interacties: patronen in communicatie, subsystemen, systeemregels, ...;
- 4 De ethisch–relationele dimensie: de balans van geven en nemen, rechtvaardigheid binnen relaties.

Deze vierde dimensie overkoepelt als het ware de drie voorgaande. Contextuele hulpverlening houdt rekening met factoren uit de eerste drie dimensies maar richt zich specifiek op het helpen creëren van rechtvaardigheid in die vierde dimensie.

Onverbreekelijke loyaliteit

Mensen zijn loyaal tegenover of hebben een preferentiële betrokkenheid op hun familieleden. Deze loyaliteit is niet een gekozen loyaliteit tegenover personen of organisaties. Het gaat hier om een zijns–loyaliteit welke omwille van de verwantschap onverbreekelijk is. Deze loyaliteit ontstaat uit een verschuldigd zijn. Het feit dat kinderen het leven van hun ouders hebben gekregen maakt hen loyaal tegenover hun ouders. Wanneer familieleden verhinderd worden openlijk loyaal te zijn ten opzichte van elkaar, zal deze loyaliteit op een verborgen manier uiting zoeken: een geadopteerd kind dat niet openlijk loyaal mag of kan zijn tegenover zijn

natuurlijke ouders (hoe erg deze hem ook mogen hebben verwaarloosd) kan die verborgen loyaliteit wel beleven door zich juist niet loyaal op te stellen tegenover zijn adoptieouders, bvb door wangedrag.

Verticale loyaliteit is loyaliteit tussen de verschillende generaties (kind – ouders – grootouders). Horizontale loyaliteit speelt zich af binnen eenzelfde generatie (broers en zussen, echtgenoten). Loyaliteiten kunnen botsen: de loyaliteit tegenover de partner kan ingaan tegen de loyaliteit ten opzichte van de ouders. Er is dan sprake van een loyaliteitsconflict. Kinderen die voor een van beide ouders moeten kiezen hebben dan te kampen met een gespleten loyaliteit.

Een balans en een rekening.

Nagy gebruikt het beeld van de balans van geven en nemen om de dynamiek van relaties tussen mensen te beschrijven. Iemand geeft en krijgt terug. Een relatie is rechtvaardig wanneer de baten en lasten billijk verdeeld zijn. Wanneer één van beide partijen wordt uitgebuit, dan wordt de relatie onrechtvaardig en onbetrouwbaar. Een mens heeft echter de keuze vriendschapsrelaties of zakelijke relaties omwille van deze uitbuiting te verbreken, maar bloedverwantschap is onverbreekelijk. Wanneer binnen de existentiële relatie de baten en lasten onbillijk verdeeld zijn – en de relatie dus onbetrouwbaar is geworden – lijden alle partijen eronder. Zij zullen dan streven naar een betere verdeling, maar dit gebeurt niet steeds op de meest gepaste manier zodat de relatie er nog meer onder kan lijden.

De balans tussen twee generaties wordt nooit afgesloten. Wanneer een rekening tussen twee generaties niet kan worden vereffend, dan zal zij, in de visie van Nagy, gepresenteerd worden aan de volgende generatie. Onrechtvaardig behandelde kinderen proberen van de volgende generatie te verkrijgen wat zij eigenlijk van de vorige generatie hadden moeten ontvangen. Zo worden onschuldige kinderen op hun beurt onrechtvaardig behandeld en worden zij het "kind van de rekening". Het aanbieden van de rekening aan de volgende generatie noemt Nagy "de roulerende rekening".

Natuurlijk recht en parentificatie.

De balans tussen ouders en kinderen zal altijd in onevenwicht zijn. Het kind kan immers onmogelijk het feit dat het zijn leven van zijn ouders kreeg terugbetalen. In de contextuele visie kan het kind echter terugbetalen door aan de volgende generatie de nodige zorg te geven. In de asymmetrische ouder–kind–relatie heeft het kind als hulpeloze partij het natuurlijke recht gepaste zorg te krijgen. Het hulpeloze kind investeert trouwens wel degelijk in de relatie door het aanbieden van vertrouwen. Het toont zich betrouwbaar in die relatie. Dit geven behoort eveneens tot het natuurlijk recht van het kind. Wordt, op basis van de roulerende rekening, aan dit natuurlijk recht op zorg niet voldaan en wordt het recht op vertrouwen van het kind beschaamd (materiële of emotionele verwaarlozing), dan zal dit kind er ernstige schade onder lijden. Het zal later, voor beide partijen, zeer moeilijk zijn de geblokkeerde balans in beweging te krijgen.

In de kind–ouder relatie gebeurt het vaak dat het kind meer verantwoordelijkheid op zich neemt dan eigenlijk bij zijn leeftijd past, bvb wanneer een van beide ouders ziek wordt. Het kind neemt dan de zorg op voor de ouder en wordt dan ouder van zijn ouders. Nagy noemt dit "parentificatie". Een mogelijk gevolg van de roulerende rekening is dat van kinderen al zeer vroeg verwacht wordt dat zij de zorg en aandacht geven aan hun ouders, welke deze niet van hun eigen ouders hebben ontvangen. Vooral wanneer kinderen voor deze zorg geen erkenning krijgen, ontstaat een schromelijke uitbuiting van het vertrouwen dat het kind investeert in de kind–ouder–relatie. Het over–vragen van kinderen en het opnemen van de ouder–rol door kinderen zonder dat zij daarvoor erkenning krijgen heet "destructieve parentificatie".

Destructief en constructief recht.

Kinderen aan wiens natuurlijk recht niet is voldaan of die ernstig destructief worden geparentificeerd, zijn dus slachtoffer van onrechtvaardigheid in de existentiële relaties. Dit uitgebuit zijn geeft het kind het overmatige recht de wereld van de volwassenen als zijn debiteur te beschouwen. Het kind verwerft het recht destructief op te treden. De verticale loyaliteit ten aanzien van zijn ouders zal het kind er echter van weerhouden dit destructief recht uit te

oefenen op diegenen die hem dit onrecht hebben aangedaan. Destructief recht wordt veelal uitgeoefend op onschuldige derden, die niks met de situatie te maken hebben. Het kind dat slachtoffer is, wordt nu zelf onbetrouwbaar. Het heeft immers geleerd dat vertrouwen wordt misbruikt en dat men onbetrouwbaar moet zijn om te overleven. De onschuldige derden waarvan sprake zijn in de eerste plaats de volgende generatie (zodat de roulerende rekening verder loopt), maar ook andere mensen uit de omgeving: vrienden, collega's, maatschappelijke instellingen, sociale voorzieningen, enz. Wanneer destructief recht het maatschappelijk functioneren van mensen zodanig doorkruist dat zij zichzelf niet kunnen handhaven, gebeurt het dat zij een beroep moeten doen op de hulpverlening.

Hulpverleners worden in hun werk dus geregeld geconfronteerd met mensen die destructief gerechtigd zijn. Kenmerkend voor dit destructief recht is dat degene die het uitoefent zich niet schuldig voelt voor het onrecht dat hij op zijn beurt onschuldigen aandoet. Ook kenmerkend is dat de uitoefening van dit destructief recht niet bevrijdend werkt. Het uitgebuite kind dat opgroeit en door omstandigheden of met de ondersteuning van anderen inzicht verwerft in wat met hem is gebeurd en wat hij anderen aandoet, kan deze negatieve spiraal trachten te keren. Hij of zij kan precies omwille van z'n eigen uitbuiting toch actief aandacht gaan besteden aan anderen. Zorg dragen voor anderen staat niet tegenover zorg krijgen. Door zorg te dragen voor anderen verwerft de mens zelfwaarde. Door zorg te dragen voor de andere en actief rekening te houden met de andere verwerft de mens het recht op vrijheid in die relatie en het recht om van het leven te genieten. Dit recht op autonomie noemt Nagy constructief gerechtigde aanspraak of constructief recht.

Hoopgevend.

Het dynamische karakter van de balans van geven en nemen is een hoopgevend gegeven. Mensen kunnen zwaar worden getekend door ernstige onrechtvaardigheid in hun existentiële relaties. De contextuele hulpverlener kan proberen die mensen te helpen om vrijheid in relaties te vinden en voldoening en plezier in het leven te verwerven. Contextuele hulpverlening omvat daarom een onderzoek van iemand's existentiële context en van de balans van geven en nemen. Het opnieuw in beweging brengen van de geblokkeerde balans kan mensen helpen het recht te verwerven op vrijheid in relaties om van het leven te genieten. Dit kan onder meer door erkenning op te brengen voor het destructief recht van de anderen en van de vorige generatie en hen op die manier te ontschuldigen. De contextuele hulpverlener zal op zoek gaan naar de hulpbronnen welke er binnen de existentiële context nog overblijven. Contextuele hulpverlening zal trachten mensen te helpen de roulerende rekening te stoppen, zodat de kosten niet aan de onschuldige volgende generaties worden gepresenteerd. De vaardigheden welke een contextueel hulpverlener daarbij kunnen helpen vormen het onderwerp van een volgende bijdrage.

"BED, BAD, BROOD" : in het spanningsveld tussen zorg en hulpverlening.

Niet gemotiveerd...

Laat hem Johnny heten. Zoals Johnny komen er meer in het Onthaalhuis terecht. Wij hebben de neiging ze "circuitgasten" te noemen, omdat ze niet loskomen van de zorgverlening. Zij hervallen en eisen op die manier voortdurend zorgen en rechten op. Zij hebben recht op O.C.M.W., recht op stempelgeld, recht op in het Onthaalhuis te worden opgenomen, enz. Ze hebben rechten maar we krijgen een ontgoochelend antwoord op de vraag: wat doen ze zelf aan hun situatie? Hoe zoeken ze naar werk? Hoe gaan ze om met relaties? Hoe zorgen ze voor zichzelf? Ten lange laatste noemen we ze "niet gemotiveerd". Meer zelfs: als ze "hun rechten" met de nodige agressie opeisen zetten we hen aan de deur.

Of het gebeurt zoals bij Johnny ... hij kan niet weg uit het Onthaalhuis, hij wil blijven, "Het is zijn recht": "Ik voel me hier thuis". Een recht en een gevoel dat voor hem niet steeds vanzelfsprekend was. Wij stellen daartegen "Johnny, je bent gezond, je hebt twee handen, je bent verstandig genoeg om je situatie te beredderen, je bent pas dertig en je kan nog wat meer dan hier te blijven rondhangen...". Wij komen tot de conclusie dat wij "een andere taal" spreken dan Johnny ... wij begrijpen zijn beleving niet; hij onze verwachtingen niet. Zijn ontwikkeling en zijn mogelijkheden zijn niet in harmonie. Een man van dertig die er niet in slaagt voor zichzelf te zorgen.

"Niemand is te vertrouwen"

Het feit dat het verblijf in het Onthaalhuis beperkt is in tijd, valt erg tegen voor Johnny. Hij heeft schrik om alleen te wonen. Hij mist vertrouwen in zichzelf en in anderen. Zijn denken over de anderen is ongenueanceerd gekleurd door wantrouwen: "Ik zoek geen werk via interimbureaus omdat ze werknemers aan 't lijntje houden." "Ik huur geen

huis, want huiseigenaars zijn huisjesmelkers." "Ik neem geen verzekering voor een auto, dat kost alleen maar geld." Hij stelt voortdurend hoge eisen aan anderen. Eisen waaraan niet voldaan kan worden. Hij vindt daarin een bevestiging dat iemand anders onbetrouwbaar is. Johnny leeft voortdurend met het gevoel: "Ik geef en krijg hier nooit iets voor terug".

Dit gevoel is nog sterker wanneer het betrekking heeft op zijn existentiële context. Hiermee bedoelen we zijn familie, moeder, broers en zussen. Als hij over zijn familie spreekt staat zijn verhaal bol van ontgoocheling en uitbuiting. Hij is enerzijds kwaad op zijn familie, maar er anderzijds ook sterk op betrokken. Toen we samen met Johnny zijn moeder opzochten, vertelde moeder hoe moeilijk ze het als kind en later als echtgenote van een dronkaard had; hoe ze had moeten vechten om haar 10 kinderen de nodige zorgen te geven. Ze wees fier de schilderijen die Johnny gemaakt had, maar zei meteen dat hij bij haar niet meer terecht kan; het wordt tijd dat hij op eigen benen staat, hij is de oorzaak van haar zorgen en verdriet. In de auto vertelde hij kwaad dat het verhaal van zijn moeder één grote leugen was. Dat zijn moeder haar kinderen aan hun lot had overgelaten. Dat zij dronk en zich prostitueerde. Dat hij en zijn broers en zussen bij de boeren moesten werken om iets te kunnen eten; dat ze een boekentas en schrijfgerief zochten tussen het huisvuil of kregen van de nonnekens.

Zijn zus bevestigde, in een ander gesprek, deze versie. Johnny kan de geschiedenis van zijn moeder, die er ook een is van uitgebuit worden, niet nemen – hij wil en kan ze niet horen. Zijn moeder heeft er op haar beurt geen oor voor hoe haar kinderen hun jeugd "overleefd" hebben. Zij geeft hem wel erkenning als schilder, maar dat hoort Johnny niet. Hij voelt zich een "bastaard", niet gewenst en waarvoor zijn ouders geen zorg en geen verantwoordelijkheid opgenomen hebben waarop hij als kind recht had. Erger vindt hij dat zijn ouders niet zien of gezien hebben hoe hij zijn best gedaan heeft om te overleven en dat hij nu nog door zijn moeder beschuldigd wordt de bron te zijn van haar problemen.

Beide partijen gaven en geven elkaar geen erkenning. Johnny leeft met het gevoel dat hem onrecht werd en wordt aangedaan. Hij zoekt hierin "recht" op compensatie. Dat aangedane onrecht laat hem ook toe "een recht op wantrouwen" te ontwikkelen: "de anderen zijn niet te vertrouwen". Deze ervaring heeft hem geleerd dat zelf onbetrouwbaar zijn kan helpen om te overleven.

Recht om "kwaad" te doen ...

"Destructief gerechtigd" zijn. Dit begrip uit het contextueel denkkader van Ivan Boszormenyi-Nagy, verklaart hoe een verwaarloosd kind zich, ook als volwassene, gerechtigd kan voelen om op

anderen het tekort aan zorg en verantwoordelijkheid te verhalen. Een kind heeft van nature recht op een goede opvoeding, recht op de nabijheid van zijn ouders, recht op genegenheid, recht op veiligheid, recht op een gestructureerd leven met op tijd eten en drinken en een bed, enz. Terwijl het kind zorg ontvangt, geeft het tegelijkertijd vanaf zijn geboorte: het reageert eerst op diegenen die voor hem zorgen. Het lacht, kraait, doet zijn eerste stapjes naar hen. Zijn eerste woordjes zijn voor hen bedoeld. Het investeert in vertrouwen, in de hoop ouderlijke zorg te ontvangen en zo te overleven, bijv. door de ouder te troosten als hij verdriet heeft.

Doorgaans wordt het vertrouwen van het kind niet beschaamd: de ouders blijken betrouwbaar, het kind kan op hen rekenen. Er ontstaat een positieve wisselwerking van betrouwbaar zijn, vertrouwen en erkenning voor dit vertrouwen. Ook als het kind geen of onvoldoende zorgen ontvangt, blijft het vertrouwen geven. Als de ouders dit vertrouwen van hun kind niet zien of er misbruik van maken door veel te veel van hun kind te verwachten, is dit een vorm van verwaarlozing. De integriteit van de relatie ouder-kind wordt aangetast. Het kind groeit op met het gevoel dat het in de schuld staat, ondanks zijn goed bedoelde pogingen om het vertrouwen van zijn ouders te winnen. Die schuld wordt aanvoeld als onrechtvaardig en opent recht op wantrouwen.

Het kind dat zorg, noch erkenning krijgt, kan hierop aanspraak blijven maken en verwachten nog te krijgen waar hij recht op heeft. Het is als het ware "te veel gerechtigd". Dit overmatig gerechtigd zijn opent recht op destructie. Opvallend is dat deze kwaadheid doorgaans gericht is op onschuldige derden, die met de situatie niets te maken hebben. Men toont ook geen berouw over zijn destructie.

Recht op zorg vanuit een tekort.

Johnny stelt zich uitgesproken afhankelijk op ten opzichte van anderen. Paradoxaal kan hij bij niemand terecht. Zijn familie is zijn "profiteren" beu; vrienden waren er in betere dagen. In tegenstelling tot zijn mogelijkheden blijft hij zorg opeisen: bed, bad, brood, steun van het O.C.M.W., enz. En dat terwijl hij zegt dat hij op niemands kosten wil leven, dat hij voor zichzelf kan zorgen. Wat hij doet is in tegenstelling tot wat hij zegt. Met welk zelfbeeld loopt Johnny rond? Bed, Bad, Brood komt tegemoet aan een recht op zorg (materiële zorg, aandacht, ...), dat voor hem nooit vanzelfsprekend is geweest. Integendeel, als kind leefde hij met het gevoel dat hij niet de moeite waard was om voor te zorgen. Als gevolg daarvan heeft hij niet geleerd op een gepaste wijze voor zichzelf te zorgen. Johnny leeft met het gevoel in schuld te staan, nooit genoeg aan de anderen (ouders) te geven. Het beeld dat Johnny van zichzelf heeft komt hier op neer: wat ik ook doe, het is nooit goed. Hij kan zichzelf niet naar waarde schatten. Op die manier kan hij geen zelfvalidatie opbouwen.

In deze context bekeken, is "Bed, Bad, Brood" meer dan voorkomen dat iemand doodgaat van honger, kou of vervuiling. Het betekent: Johnny, je bent de moeite waard om voor te zorgen. Als tegenprestatie draait Johnny goed mee in het Onthaalhuis; hij wordt een leidinggevende figuur die regelmatig botst met de huisregels (hij kent geen grenzen), maar die ook verantwoordelijkheden opneemt. Hij verdient recht om er te zijn; om iemand te zijn. Bed, Bad, Brood heft tegelijkertijd de impasse van onbetrouwbaarheid op: Johnny voelt zich erkend in zijn recht op zorg. In het krediet dat we hem geven zit erkenning vervat van het onrecht dat hem overkomen is en de overtuiging dat hij, mits nieuwe kansen, recht kan verdienen. De betrouwbaarheid in de zorgrelatie opent mogelijkheden tot dialoog. Wij verwerven krediet om hem te wijzen op wat hij anderen aandoet.

Genezen door ontmoeten.

Het is niet voldoende dat Johnny enkel binnen de muren van het Onthaalhuis recht verdient. Hierdoor creëren we een afhankelijkheidsrelatie. Hij moet vooral het fiat krijgen van zijn existentiële context: zijn familie, zijn "wortels". Hier ligt de basis van zijn problematiek en hier liggen ook de werkelijke hulpbronnen. Uit zijn verbondenheid met anderen kan hij kracht putten om voor zichzelf te zorgen; kan hij zelfrespect opbouwen. Dat fiat en deze vernieuwde dialoog zijn niet vanzelfsprekend. Want Johnny kent enkel het scenario van onbetrouwbare relaties en niet van betrouwbare. Hij test de relatie voortdurend op haar betrouwbaarheid. Diegene die hem in vertrouwen neemt, de begeleider wordt nogal eens de onschuldige derde, het eerste slachtoffer van Johnny's destructieve gerechtigheid. Als we hem aan de deur zetten vindt hij hierin nogmaals het bewijs dat de anderen onbetrouwbaar zijn.

De begeleider bewijst het tegendeel door zelf betrouwbaar te zijn; door consequent de zorg te blijven aanbieden. Door dit tegendeel te bewijzen ervaart Johnny dat relaties wel betrouwbaar kunnen zijn. Geleidelijk willen we bij Johnny en zijn familie de belangstelling wekken voor de winst die ieder van de betrokkenen kan hebben bij herstel van de relatie. Er rekening mee houdend dat wij niet meer kunnen doen voor hem dan wat hij voor zichzelf wil doen. De breuken en onderlinge afwijzingen binnen zijn familie, maken in eerste instantie gevoelens van terechte woede en schuld los. Zo had Johnny, na het bezoek bij moeder, broers en zussen nood aan ontlading van gevoelens. De wonden waren zichtbaar.

Johnny heeft ongetwijfeld veel tijd nodig om in zijn eigen ogen en in die van zijn moeder of familie goedkeuring te vinden. Ondanks de onderlinge onrechtvaardigheden hebben ze in hun lange-termijn-betrokkenheid een beperkte reserve opgebouwd aan vertrouwen. Dit zijn hulpbronnen.

Ondanks alle gevoelens van boosheid, wrok en verdriet, kunnen ze door wat hen nog verbindt, de moed vatten om hun kant van de zaak boven te halen, hun voorwaarden te formuleren voor hun relatie in de toekomst en de aanspraken van de anderen onderkennen. Ondersteuning zal nodig zijn om zijn verlangen naar opnieuw investeren in deze relatie, om te zetten in daden. Door middel van het aanbieden van zorg, kunnen we hem helpen "te genezen door te ontmoeten" (Martin Buber).

Van betrouwbaarheid tot dialoog.

"Bed, Bad, Brood en Begeleiding". Waar eindigt de hotelfunctie en waar begint de hulpverlening? Als we Bed, Bad, Brood bekijken vanuit het perspectief van een "recht op zorg", dan kunnen we stellen dat de Bed, Bad, Brood-functie van het Onthaalhuis hulpverlening is. Het betekent een therapeutische interventie in de leefwereld van mensen die geen antwoord meer hebben op hun basisbehoeften: eten, drinken, slapen, zich wassen, betrouwbare relaties, enz. Een mens is geen mens zonder de ander. Het begin voor hen, die aan het einde van hun verhaal gekomen zijn. Moe, leeg en in ademnood door wat ze meegemaakt hebben. Laat ons dit begin ernstig nemen. De zorgfunctie is in die zin aan waarderend toe.

"Bed, Bad, Brood" is meer dan voorkomen dat iemand doodgaat van de honger, kou of vervuiling. Zorgverlening overstijgt deze minimale invulling en opent perspectieven op hulpverlening. Hulpverlening die aansluit bij "het recht op zorg". De hulpverlener moet over de nodige beroepsintegriteit beschikken. Dat wil zeggen dat hij voldoende inzicht heeft en methodieken kan hanteren, die de meerwaarde kunnen geven aan de zorgverlening. Een ondersteunende teamwerking, een hulpverleningskader en supervisie zijn hieraan inherent.

Onthaalcentra zijn huizen waar men "investeert" in betrouwbare relaties. Dit betekent dat men werkelijk oor heeft voor de aanspraken op zorg van de andere. Mensen die dusdanig gekwetst zijn, hebben behoefte aan erkenning van de onrechtvaardigheid in hun leven. Door hun leventje dat ze nu leiden laten ze – met rancune – de samenleving terugbetalen voor de zorgen die ze niet gehad hebben. Johnny zegt dat de anderen verantwoordelijk zijn voor de situatie, niet hijzelf! Hij schept op zijn beurt een context van nieuwe onrechtvaardigheid. De schuld blijft openstaan en wordt doorgegeven aan de volgende generatie en/of aan onschuldige derden. Dit noemt Nagy een roerende rekening. Het vraagt de nodige professionaliteit van de hulpverlener om de destructie waarvan hij ook het slachtoffer kan worden, niet persoonlijk te nemen.

Ook hier dringt zich de noodzaak op aan een ondersteunende teamwerking, een hulpverleningskader en supervisies om tegengewicht te geven.

Integratie, droom of realiteit.

De onmacht en het onvermogen die we vaak in onze hulpverlening ervaren, wordt veroorzaakt door de spanningen die er zijn tussen de normatieve verwachtingen van de samenleving en de wanhopige behoeften van zwaar gekwetste mensen. In dit artikel hebben we op de behoeften van zwaar gekwetste mensen willen focussen. Deze benadering is de spreekwoordelijke druppel op een hete plaat, als ook de samenleving niet bereid is de nodige herstelbewegingen naar hen toe te doen. Herstelbewegingen die hen reële integratiekansen geven. Kansen op een gezonde woning, een inkomen, onderwijs, enz. Herstelbewegingen die hen net niet uit de boot laten vallen voor de premies en maatregelen, die wel voor hen bedoeld zijn maar hen net niet bereiken. De hele samenleving moet op dat vlak een grotere betrouwbaarheid nastreven.

Van hun kant zal integratie pas mogelijk zijn als wantrouwen vertrouwen wordt; vertrouwen in de anderen, vertrouwen in zichzelf. Wij hebben er geen winst bij deze mensen al te vlug in een defensieve houding te dwingen; je kan en moet maar voor jezelf zorgen! Opgedrongen zelfstandigheid is een valkuil op weg naar zogenaamde "integratie". Integratie is pas mogelijk als zijzelf bereid zijn te investeren in zichzelf, in mensen, in samenleving, in samenwerken. Dit kan groeien waar men zich veilig en erkend voelt. Hulpverlening betekent in deze context identiteitsopbouw via herstel en opbouw van relaties. Hierbij wordt speciale aandacht gegeven aan familiale relaties, de wortels. Het vraagt een voortdurende waakzaamheid om dit herstel te stimuleren.

In een Onthaalhuis hebben we andere mogelijkheden dan een therapeut die zijn cliënt éénmaal per week ziet op dinsdagavond tussen 17.00h en 18.00h. De aandacht voor vele gewone zaken geeft mogelijkheden om hierop in te spelen en de betrokkenheid op de existentiële relatie actueel te houden. Ons besluit is dan ook dat het "Bed, Bad, Brood" –aanbod van het Algemeen Welzijnswerk in het spanningsveld zit tussen zorg en hulpverlening. Bed, Bad, Brood overstijgt de eenvoudige Bed, Bad, Brood-hotelfunctie. Die meerwaarde van de dagelijkse zorgen verdient erkenning en ondersteuning als sleutel voor verdere hulpverlening. Beide functies, de zorg en het hulpverlenen, staan niet naast elkaar, maar verlopen in een subtiel samenspel met elkaar.

Aanbevolen literatuur:

- Boszormenyi-Nagy, I. en Krasner B., Tussen geven en nemen. Over contextuele therapie. Haarlem, De Toorts, 1994.
- Van Heusden, A. en Van den Eerenbeemt, E., Balans in beweging; I. Boszormenyi-Nagy en zijn visie op individuele en gezintherapie. Haarlem, De Toorts, 1983.
- Heirman, M., De contextuele benadering van I. Boszormenyi-Nagy. In: Kern
- De Kesel G., Nagy en contextuele therapie. In: Anderzijs, 1995.